

Polacy mają dowód na rozkwit Aleksandrii w okresie średniowiecza.

Egipska Aleksandria przeżywała renesans w XI-XII w. - ustalili polscy naukowcy dzięki badaniom nekropoli muzułmańskiej. Dotychczas uważano, że dawna metropolia zaczęła chylić się ku upadkowi począwszy od podboju arabskiego w VII w.

Do tej pory uważano, że Aleksandria rozkwitała w okresie grecko-rzymskim. W IV wieku mieszkało w niej - według szacunków badaczy - około 500-600 tys. osób. Wraz z najazdem arabskim, po VII wieku, populacja Aleksandrii zaczęła się zmniejszać. Rolę stolicy i głównego portu Egiptu przejął Fustat, wchłonięty z czasem przez Kair.

Wedle dotychczasowej wizji upadek Aleksandrii trwał nieprzerwanie aż do rządów Mameluków w XIII-XVI wieku. Dawną metropolię zamieszkiwało wówczas zaledwie 6 tys. osób.

Badania moje i moich kolegów zadały kłam temu twierdzeniu. Wydaje się, że Aleksandria przeżywała drugi rozkwit w XI-XII wieku, czyli w czasach rządów Fatymidów - powiedział PAP antropolog i archeolog Robert Mahler z Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW (CAŚ UW).

Ustalenia te były możliwe dzięki badaniom cmentarza. Nekropola muzułmańska znajdowała się na gruzach starożytnego kompleksu akademickiego - jedyne przebadane archeologicznie w strefie Morza Śródziemnego. Polacy prowadzą wykopaliska w tym miejscu, w centralnym punkcie Aleksandrii, na Kom el-Dikka, od początku ich trwania (1960 r.).

Nie ma drugiego na świecie tak dużego, systematycznie badanego cmentarza muzułmańskiego - podkreśla Mahler.

Badacz zebrał dane antropologiczne i archeologiczne, dzięki temu w wiarygodny sposób określił czas funkcjonowania cmentarza na okres od początku IX w. do XII w.

Średniowieczny cmentarz muzułmański był olbrzymi - podkreśla naukowiec.

Zajmował nie tylko obszar antycznej uczelni. Do dziś nie udało się określić jego granic. Kolejne pochówki archeolodzy napotykają od początku trwania badań (ponad 50 lat temu) do dziś. Dzięki temu antropolog zyskał bogaty materiał porównawczy - szczątki ok. 2500 osób. Zastrzega jednak, że kości są bardzo słabo zachowane, gdyż miejscowy klimat sprzyja szybkiemu rozkładowi.

Na pytanie o to, kto spoczywał na cmentarzu, badacz nie był w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Zaznaczył, że Aleksandria miała zawsze charakter kosmopolityczny. Naukowiec przypuszcza, że groby należały do wszystkich mieszkańców Aleksandrii, niezależnie od ich statusu majątkowego.

Ustalenia na temat drugiego rozkwitu Aleksandrii to efekt analizy częściowo zachowanych szkieletów. Pochówków z IX i X w. było zdecydowanie mniej, niż tych z XI-XII wieku.

Liczebność i gęstość pochówków może wskazywać na wzrost liczby mieszkańców - zauważa Mahler.

Okazało się też, że późniejsze groby wykonano staranniej i z lepszego budulca. Typowy grób składał się ze skrzyni kamiennej wkopanej w ziemię. Zmarłych składano zawiniętych w całun, na boku z głową zwróconą w stronę Mekki, religijnego centrum islamu.

Co ciekawe do niektórych grobów dokładano w późniejszym czasie kolejnych zmarłych. Najstarsze pochówki nierzadko były wkopywane w ruiny wcześniejszych budowli, również w kamienne ławy audytoriów, czyli sal antycznej szkoły wyższej. Ich nadbudowa składała się najczęściej z prostego, niskiego ogrodzenia z bloków kamiennych, które wyznaczały nieco poszerzony obrys grobu oraz ze steli, czyli płyty kamiennej z danymi na temat osoby zmarłej.

Antropolog ustalił również, że w grobach z XI-XII w. pochowano więcej kobiet w podeszłym wieku, niż w okresie wcześniejszym. Jednocześnie zmniejszyła się liczba kobiet umierających w wieku średnim, ale zwiększyła - w młodym. "Z danych wynika, że w tym okresie powiększył się dobrobyt w porównaniu do IX i X wieku. Kobiety żyły dłużej. Wyższa umieralność w młodym wieku może dotyczyć komplikacji związanych z porodem" - dodał naukowiec.

Należy zaznaczyć, że twórcy nekropolii najprawdopodobniej nie byli świadomi, gdzie składają zmarłych. Od zakończenia istnienia szkoły musiało minąć nawet i sto kilkadziesiąt lat. Do jej ostatecznego zniszczenia przyczyniło się zapewne katastrofalne trzęsienie ziemi pod koniec VIII w., kiedy budynki były już dawno opuszczone i w ruinie - dodał Mahler.

Najprawdopodobniej na krótko potem pojawiły się pierwsze groby.

Robert Mahler będzie kontynuował analizę tych zagadnień w ramach pracy doktorskiej.

[PAP Nauka w Polsce](#)

fot. morguefile.com